

OPONENTSKÝ POSUDOK

na habilitačnú prácu PhDr. Tatiany Tokolyovej, PhD.

„Zahraničná politika Nového Zélandu a jej vymedzenie v teórii zahraničnej politiky malého štátu“

(reg. číslo 369be319-c604-426f-8973-a157158bc07a), Banská Bystrica, 2014, 154 strán

Predložená habilitačná práca je venovaná problematike zahraničnej politiky Nového Zélandu (ďalej NZ) a teórii zahraničnej politiky malého štátu. Názov práce naznačuje, že autorka anticipuje zahraničnú politiku NZ ako príklad teórie zahraničnej politiky malého štátu v rámci systému teórií medzinárodných vzťahov.

Autorka rozčlenila spracovanú problematiku do úvodu, štyroch kapitol a záveru.

V Úvode autorka objasnila hlavnú motiváciu i výskumný zámer, ktorému sa už niekoľko rokov v rámci svojho profesného zamerania venuje. Autorka poukazuje na historický vývoj skúmania malého štátu a jeho postavenia v medzinárodných vzťahoch, ktoré sa stalo objektom výskumu až na konci 50tych rokov minulého storočia. Osobitosti malých štátov sa stali samostatným predmetom skúmania z ekonomického aj geografického hľadiska, ich skúmanie z pohľadu medzinárodných vzťahov sa do popredia dostáva spolu s otázkou ich postavenia v procese tvorby bezpečnostného prostredia sveta po 2. svetovej vojne. Ako samotná autorka uvádza, *„cieľom práce je analýza zahraničnej politiky Nového Zélandu v kontexte teórie malého štátu v medzinárodných vzťahoch“*. Hneď v nadväznosti vymedzuje 3 základné línie svojho výskumu – koncept malého štátu v medzinárodných vzťahoch, zahraničnú politiku NZ a spolupráca EÚ s NZ a prínos tejto spolupráce pre oblasť Tichomorja a jeho postavenie v rámci súčasného globálneho usporiadania. Autorka zároveň objasnila vlastný prístup k spracovaniu problematiky, ktorá je obsahom habilitačnej práce, a to najmä reflektovanie ekonomicko-inštitucionálneho a behaviorálneho prístupu v rámci medzinárodných vzťahov.

Obsahom prvej kapitoly je identifikácia zahraničnej politiky NZ v kontexte teórie zahraničnej politiky malého štátu. Táto kapitola má ambíciu poukázať na vytvorenie akejkoľvek osobitej línie v rámci teórií medzinárodných vzťahov, ktorá sa postupne vyvíja v tejto oblasti: *„z pohľadu skúmania medzinárodných vzťahov môžeme konštatovať, že malé štáty vytvárajú alternatívy k hlavným teoretickým prístupom k medzinárodným vzťahom, ktoré analyzujú jednotlivé determinanty zahraničnej politiky ...“*. Ako samotná autorka na str. 14-15 uvádza, tento koncept je predovšetkým kreovaný ako ekonomický alebo ako bezpečnostný koncept, pričom

Doc. JUDr. PhD. Lucia Mokrá, PhD.
UK v Bratislave, Fakulta sociálnych a ekonomických vied
Prodekan pre zahraničné vzťahy a legislatívu
Mlynské luhy 4, 821 05 Bratislava

Tel.: +421-2-206 69 831
e-mail: lucia.mokra@fses.uniba.sk
www.fses.uniba.sk

jej cieľom v rámci predloženej práce „*bolo vypracovať koncept zahraničnej politiky malého štátu, ktorý by bol aplikovateľný v čo najširšom rozsahu, t.j. ako rámec skúmania ...*“.

Následne v rámci kapitoly poukazuje na existujúce ekonomicko-inštitucionálne prístupy a behaviorálne prístupy. Tu v nadväznosti na argumentáciu použitú pre/proti konkrétnym prístupom autorka už využíva argumenty prepojené na skúmanú jednotku – Nový Zéland a jeho zahraničnú politiku. Pre čitateľa je to tak vstup priamo in media res, miestami to však pôsobí pri teoretickej kapitole rušivo.

Zahraničnej politike Nového Zélandu je venovaná druhá kapitola predloženej práce. Autorka uvádza pomerne rozsiahly historický prehľad vývoja zahraničnej politiky NZ v rámci regionálneho postavenia, ale najmä v nadväznosti na budovanie národnej identity a jej prezentovanie navonok. V rámci tejto časti práce si zvolila sledovanie troch základných línií, a to „*historickú, ekonomickú a bezpečnostno-environmentálnu*“. A hoci autorka samozrejme v rámci skúmaného regiónu uvádza spolu Austráliu a Nový Zéland, pomerne jednoznačne sa venuje skúmanému Novému Zélandu. Uvádzanie Austrálie tak vyvoláva dojem, že je to dôležitý prvok, ale prepojenie pre výskum je latentné, samotnou autorkou nevysvetlené (napr. str. 36 a 37). V rámci spracovania economickej línie oceňujem uvádzanie tabuliek a prehľadov ekonomických údajov, avšak napr. v tabuľke č. 4, resp. v jej vysvetlení mi chýba uvedenie percentuálneho podielu NZ a jeho profitu z členstva v ASEAN10 (s. 47). Výpovedná hodnota je tak pomerne skreslená, pretože práve v ASEAN10 je uvádzaná sumárna hodnota za všetky členské krajiny, kým v ďalších riadkoch sú jednotlivé národné štáty z regiónu. Osobitnou líniou skúmania zahraničnej politiky NZ podľa autorky je bezpečnostno-environmentálna línia. A hoci samotná autorka si zvolila tento prístup, v rámci línie sa venuje prevažne bezpečnostným otázkam a ich zakomponovaniu do zahraničnej politiky NZ (ako antinukleárna politika, vojenská ochrana, vytvorenie obrannej dohody a pod.), kým preistor pre environmentálnu líniu je veľmi limitovaný.

Akúsi samostatnú časť skúmania vývoja zahraničnej politiky Nového Zélandu tvoria ďalšie podkapitoly, napr. 2.3. Vplyv politických elít na formovanie zahraničnej politiky NZ a 2.4. Vzťahy s Austráliou. Z hľadiska nadväznosti by najmä podkapitola 2.4. vyznela vhodnejšie v úvodnej časti práce alebo v úvode kapitoly. Rovnako odôvodnenie zaradenia podkapitoly 2.3. nájdeme až priamo na začiatku tejto podkapitoly, v úvode časti autorka uvádza naozaj veľmi stručne náznak takéhoto textu: „*NZ sa predstavila na medzinárodnom polik aj vďaka významnej úlohe svojich politických vodcov (napr. premiér Peter Fraser), ...*“.

Tretia kapitola predloženej habilitačnej práce je jadrom samotnej práce, je výskumným výstupom a prináša aplikáciu naznačených prístupov a teórií, ako aj vyhodnotenie dát, ktoré autorka analyzovala.

Autorka hneď v úvode kapitoly uvádza, že na základe predložených prístupov a zahraničnej politiky malého štátu v rámci teórií medzinárodných vzťahov „*vymedzuje zahraničnú politiku Nového Zélandu v rámci teórie vlastnej cesty*“. Pri konštruovaní takéhoto záveru vychádza zo šiestich východiskových charakteristík (nízko vymenovaná participácia vo svetových vzťahoch, úzke zameranie zahraničnej politiky prevažne na ekonomické a obchodné otázky, realizácia zahraničnej politiky prostredníctvom medzinárodných inštitúcií, vyzdvihovanie morálneho aspektu zahraničnej politiky, seba-identifikácia v Tichomorskom regióne, používanie mäkkej moci). Pri spracovaní autorka vychádzala prevažne z dostupných materiálov v cudzom jazyku, základných medzinárodných dokumentov, svetových štatistík a prostredníctvom analýzy relevantných ukazovateľov verifikuje v úvode stanovené hypotézy. Mierne rušivo pôsobí začlenenie podkapitoly 3.2.1., ktorá je vlastne obsahom podkapitoly 3.2. a nebolo ju potrebné osobitne uvádzať.

Podkapitola 3.8. Komparácia zahraničnej politiky Nového Zélandu so zahraničnou politikou Austrálie ako stredná veľmoc sa objavuje na konci tretej kapitoly, obdobne ako tomu bolo aj na konci druhej kapitoly. Autorka uvádza, že podkapitulu zaradila „*pre lepšie uchopenie charakteristiky tzv. malého štátu*“, pričom „*uvádza komparatívnu analýzu štátu na príklade Nového Zélandu, ktorý vykazuje znaky middle power, ... a to Austráliu, geograficky, historicky i sociálne najbližšieho suseda Nového Zélandu*“. Toto odôvodnenie je pomerne vágne, a hoci podkapitola obsahuje relevantné údaje pre celkový výskum a tému práce, nemožno ju považovať za komparatívnu analýzu. Autorka v závere tejto časti uvádza, že „*Austráliu možno považovať za jeden z najlepších príkladov realizácie zahraničnej politiky v súlade s middle power princípmi ...*“. V rámci obhajoby by mohla autorka reflektovať na to, či je **Nový Zéland plnením kritérií stanovených teóriami medzinárodných vzťahov naozaj malým štátom, alebo middle power** – vzhľadom na podobnosť, na ktorú poukazuje, ale definitívne nepotvrďuje ani nevyvracia v časti 3.8. svojej práce.

Štvrtá kapitola predloženej práce je zameraná na konkrétne zahranično-politické vzťahy Nového Zélandu, predovšetkým voči EÚ a krajinám regiónu, ako aj príspevok a postavenie krajiny k rozvoju Tichomorského regiónu. Autorka veľmi senzitívne zvolila, v nadväznosti na šesť základných charakteristík uvádzaných v tretej kapitole, príklady pôsobenia NZ v regióne, zahraničnú politiku voči svetovým aktérom (ako EÚ), voči krajinám susedstva (Austrália). Osobitne oceňujem aktuálnosť zvolených a analyzovaných ukazovateľov, ako sú vzdelávanie, rozvojová pomoc, ekonomická diplomacia, veda a rozvoj technológií. Všetky tieto ukazovatele

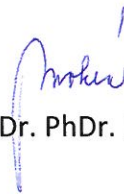
reflektujú medzinárodný vývoj v rámci miléniových rozvojových cieľov a práve v čase ich reflexie či prehodnotenia, sú aktuálnymi otázkami do diskusie, kam smerujú súčasné medzinárodné vzťahy a akú úlohu v nich zohrávajú národné štáty, medzinárodné organizácie a regionálne zoskupenia.

Záver práce reflektuje jednotlivé zistenia, ktoré autorka naznačovala či hodnotila v príslušných kapitolách práce. Autorka opätovne zdôrazňuje, že vychádzala z konceptu malého štátu v medzinárodných vzťahoch, pričom tento koncept tvorí základný výskumný rámec jej práce. Ako správne uvádza, modelovým príkladom je zahraničná politika Nového Zélandu (aj keď miestami príliš prepojená s Austráliou, striktnejšie oddelenie by bolo výhodou), ktorú hodnotí na základe vymedzených charakteristík a príkladmo uvádzaných skutočností, rozhodnutí, medzinárodných či regionálnych zmlúv a aktivít. Množstvo údajov, ktoré autorka spracovala zvyšujú vedeckú hodnotu práce a ich správnu interpretáciou tak autorka vyvodila záver v podobe teórie vlastnej cesty, ktorú je možné identifikovať v rámci uplatňovania zahraničnej politiky malého štátu, ktorá reflektuje predovšetkým širokoakceptovanú národnú identitu budovanú v štáte. Pre potvrdenie a prehľadnosť autorka svoje závery demonštrovala aj v záverečnej tabuľke, ktorá však vychádza zo štatistík z roku 2004. **Existujú aj novšie štatistiky (aspoň v niektorých ukazovateľoch), ktorými by autorka mohla naďalej potvrdiť svoje zistenia?**

Predloženou habilitačnou prácou autorka preukázala odborné zvládnutie náročnej problematiky teórií medzinárodných vzťahov, konkrétne teórii zahraničnej politiky malého štátu adekvátne súčasnému stavu ich rozvoja a prispela tak k rozvoju vedného odboru.

Posudzovaná habilitačná práca napriek niektorým vyššie uvedeným pripomienkam - ktoré by mali autorke poslúžiť ako odporúčania do ďalšej vedeckej práce - spĺňa formálne i obsahové kritériá kladené na tento druh prác, a mám za to, že je spôsobilá byť súčasťou habilitačného konania PhDr. Tatiany Tokolyovej, PhD. v odbore 3.1.5 Medzinárodné vzťahy.

V Bratislave, 12.06.2014

doc. JUDr. PhDr. Lucia Mokrá, PhD.

*Doc. JUDr. PhD. Lucia Mokrá, PhD.
UK v Bratislave, Fakulta sociálnych a ekonomických vied
Prodekanka pre zahraničné vzťahy a legislatívu
Mlynské luhy 4, 821 05 Bratislava*

*Tel.: +421-2-206 69 831
e-mail: lucia.mokra@fses.uniba.sk
www.fses.uniba.sk*